

Emnenr. 80 Fylke: Akershus
 Tilleggsspørsmålnr. — Herad: Ski
 Emne: Folkemedisin Bygdelag: —
 Oppskr. av: Bjarne Grefsgård Gard: —
 (adresse): Ski G.nr. — Br.nr. —

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Jeg har mitt arbeids i apotek og har jo en viss peiling på det som kan kalles folkemedisinen idag.

Det jeg kan si om gammel folke-
 medisin her fra bygda blir imidlertid
 temmelig sprest. Det har vel jorren
 vært like av skilt. Bygda er jo svært
 åpen og har utvileket like utrygg.

1) Innstillingen til sykdom synes jeg
 å merke en temmelig stor forandring
 på. For meg står det som tiden etter
 siste krig har bragt den største for-
 andringen.

Den forandrede innstilling er vel
 først og fremst diktert av en større
 kjennskap om sykdommene og deres
 natur. Opplysning har bragt med seg
 en mer riktig innstilling. Det høres
 int som en selvfølgelighet å si det
 slik, men fra samtaler med folk
 opp har jeg merket at det ligger
 en ofte forbausende stor viten hos
 den menige mann på dette område.

21
Hvor stammer så denne "åbete viden
fra? Mitt indtryk er at populære-
medisinske artikler i ugepressen
blir meget læst. Videre foredrag,
helseforedrag i lokale foreninger
med helse-bibliotek.

Det er stor interesse for emnet
blant folk.

Men parallelt med denne åbete
viden har jeg mærket det lidt
i øvrigt at salget i apotek av
såkalte "kjøringrøder" faktisk
har øket i de senere år. Utvæn-
er i øvrigt. Men i tidsforløpet
i apotek for krigen og lite efter
nærmest var en absolut samling
medikamenter, må vi nå i stor grad ta
ligem som søker for å beredskille
folk.

I det store og hele mener jeg rimelig-
tid at innstillingen til sykdom er
mer saktis enn før. Folk går mer
til lege, og de bruker og vil gjerne
bruke nye medisin.

Hvis det å "snakke sykdom"
ved enhver anledning skal tas som
et kriterium på mindre hardførhet,
så er folk mindre hardføre i så
måte. Men det å "anerkjenne sykdom"
kan vel også ses som et ut-
slag av store viden, emnet er mer
interessant, det er mer å snakke om.
Folk er meget sterkt opptatt av syk-
dom og omstendighetene omkring syk-
dom.

Er så, synt på det å være hårdfør
blitt forandret?

Jeg tror jeg tør si ja. Det er
ikke leger som om å gjøre å
skjule sine skrupeligheter for på
den måten å gi sine omgivelser
et inntrykk av hårdførhet og
god helre.

2) Folk hadde like forståelse av
hva det lå bak smitte. Jeg har
f. eks hørt inntrykket "Hva pikke
smitte". Det er smitte i "det huret"

Jeg tror det lå likev likev ikke
bakterier bak dette. Jeg tror videre
at det som i første rekke bragte
omstendighetene omkring "smitte"
til folks bevissthet var "kubertin-
losee" og den drastiske måten legen
og sykepleierne i eldre tid behan-
dlet lung ~~og~~ (syberan etc) på. Med
avbruning av formalinlauge, vasking
med kresolin etc. Men fremdeles
nok så høvede begreper om hva
saken egentlig gjaldt.

Idag vet folk mye mer og på
for dette område.

For å forhindre smitte hjemme seg
til at folk bygde tobakk (opra)
Eller bete. Ennå den dag i dag brukes
kamfer i en pose på brystet for
å hindre forhytelse. Kunstige men
i kurativ hensikt enn som et
middel mot forhytelses virus.

15815

3) Jeg kjemmer ikke til at folk
hadde sligt medicin på lager.
(Jeg går ut på at det her ikke
skedes til apotekpreustilt medicin,
men til hjemmehjælpede saher.)
Urter drimast ble det nok holdt
på lager av. F. eks. Kamillete,
lyflebe og lakeris.

Når De spør om "guse slag
kunne lagt på salt" kan jeg
tenke meg at De vil høre om
f. eks. gultspurv kjøtt saltet
net for i påkommende til-
felle å brukes ved gultsott.

Jeg kan dessverre ikke fortelle
om noe sligt fra disse kanten.
Det ville i tilfelle bare være
en beskrivelse fra Reichborn-
Kjerneruds arbeid over folk-
medisin. Derimot kan jeg be-
kræfte at sopran og gult silke
også her i bygda har vært og
er fremdeles i bruk mot gult-
sott. Simula-similitus prinsippet
er altså ennå i trend. Det
er ikke så sjelden (særlig for ca
3/4 år siden) at det kom en mann
på apoteket for å kjøpe sopran
og gult silke. Han hadde gult
silke til dette bruk kunne fås
i apotek.

Det å samle urter, tørre dem
og bruke dem som medicin har
vært og er også nå, like påsket
på disse kanten. Når folk f. eks.
kjøper Kjerringrøtt (Equisetum
arvense) eller nestete (Verbica)

på apoteket, har jeg av og til 5.
for visse skylt påpekt at
disse urter kan man jo
samle selv i naturen.
Svært er da enten at "det er
for unge brydere" eller at "plantene
er vel stærkere (bedre behandlet)
når de selges gennem apotek."

3) En jorhjælles medicin som
jeg netop selv har laget selv
gjennem lang tid (opå isog);
er lakris rødder med rødder
af hanning. Dette medikament
netop jeg har været laget og app-
bevart i påkommende tilfælde.

Jeg netop også om ældre
kæber som har brukt ren
kjære (brudkjære) på sår. Videre
netop jeg om en ældre kvinde
med leddegigt som havde
stænde og brukt gjenner til-
sagt snov.

4) Noen stik fordeling av medicin-
forråd efter gårdenes størrelse
har ikke vært praktisert her.

5) Heller ikke tidligere jeg til
ok prest eller jordmar hadde
noe stik togter. Veien til apotek
og lege i Astor var kort og
opri.

6) Kvae har liten anvendelse
her. Å bygge kvae er nærmest
en ukjent mydelse. Jeg bekjent
har det heller ikke vært selgt
kvae (Colophonium) til annet

6
en rent teknisk bruk. En
annen sak er at kvaie inngår
i en ukrensable som går under
navnet "Finnebanens ukrensable"
Denne salven selges en del også
her i bygda. Videre inngår
kvaie i en kongersalve (trekhardt
salve med byller) Men disse
lages ja på apotek.

Tjære hjemme jeg som sør-
middel. Både på dyr og men-
nesker. Til innvortes bruk har
tjære vært brukt mot hoste
og åndedrettslidelser. Folk kjøper
luna såkalt tjærevanne. (Vann
ristet med tjære og fildrest)
Dette tjærevannet drikkes.

Jeg vet også at tjæreband (iso-
larjousband) har vært brukt
som et slop plaster på verbe-
finger. Det hender luna at
folk kommer på apoteket og
forlanger "tjæreband". De mener
da som regel almindelig luft-
plaster.

7) Treak eller briskebreds ble
laget av euebr. Brukt mot
forhjælebre og halsirritasjon.

8) Jeg tror folk har kjent dynel-
drekke gjennom alle tider. Og så
her på stedet. Den er også kjent
og brukt idag. Dyneldrukk har
vært brukt som markmiddel
(inuvoldsom og yuris) En annen del
jå hjemme her på Ski er som

skrekkmiddel for å hindre at
 barn biter negler og/eller
 suger på fingrene. Dypelsdrukk
 smurt på fingrene skulle på
 grunn av sin røde tukt og
 smake venne barna av med
 moren. Dypelsdrukk til dette
 formål selges vi den dag idag.
 Dypelsdrukk er også kalt "løk-
 draper". Dypelsdrukk har såvidt
 jeg met alltid vært solgt på
 apotek. Jeg kan kanskje tenke
 meg at folk har kinnmet
 laget den selv. Det er jo et
 spiritusøst uttrukket av en
 gammel harpiks (Gummiresin
 Asa foetida) av stamplanten
 Ferula asa foetida fra Asia.

9) } dette har jeg ikke noe å si om.
 10) }

11) Dette er et svært felt. Det vil
 fore for langt å gå inn på folke-
 lige navn på legemidler. Jeg
 må her henne til "Folkenavne på
 legemidler" samlet av Cand.pharm
 Einar Jansen. Utgitt av Norges Farma-
 ceutiske Forening 1923 Kristiania

12) Dette kan jeg ikke svare noe på. Jeg
 har aldri hørt noen her på stedet
 snakke om at brukerer solgte
 medisin.

13) Det var nok nok mündtlig
 overlevering. Men nå for tiden reserverer

15815

8
det lapper blaust folk med oppsluttes,
vi får dem ofte her på apoteket.
Det gjelder især gikt-smørelser.
Med små variasjoner er det de
samme ingrediensene som går
igjen.

15/ Jeg er ikke helt klar over hvor
de her er ute efter. Jeg kunne
selvsagt skrive temmelig mye om
kjerringrøder som brukes idag og
der emnene er kjøpt i apotek.

Men det er vel av større interesse
for dem å få greie på hjemmelagede
saker i gammel tid. Her er det
ikke jeg kan fortelle. Faktisk ingen
ting fra bygda her.

16-28/

Jeg kjenner ingen ting av dette
fra denne bygda. Det eneste
her noe fra nabokylde Kråkstad
som deres hjemmetsmann i
Kråkstad har svart på.

29-31/ Ukjent

32/ Siden jeg ikke kjenner noen
byggdaktre herfra, kan jeg jo
ikke si at inter eller annet er
kjøpt i apotek til dette bruk.

Men idag selges det en del
Finnkånesalve fra dette apotek
til en bygda i Telemark. Salven
selges i 20 andre porsjener, at jeg
har inntrykk av at den der

15815

brükes til en viss bygdlege-
virksomhet.

33-43) Ukjent

44) Jeg har på gangen solgt
igler (*Hirundo medicinalis*) fra
apteke, men ikke til noen bygd-
lege. Det har vært private
personer som har brukt dem
for seg selv. Første gang i ca 1938
annen gang ~~1946~~ 1939

45-48) Ukjent.

49-53) Dessverre jeg kjenner
ikke noe fra denne bygda.